

Силабус курсу «Історичне зброєзнавство»

Освітній ступінь – перший (бакалаврський)
Галузь знань: 03 Гуманітарні науки
Спеціальність: 032 історія та археологія
Освітньо-професійна програма «Історія та археологія»
Кількість кредитів – 3

Рік підготовки, семестр – 3 рік, VI семестр

Компонент освітньої програми: вибіркова
Дні занять: вівторок, 9.35–12.30, ауд. 1005
Консультації: п'ятниця 14.20, ауд. 1006

Керівник курсу

ПІП

к.і.н., доц. Кіцак Володимир Мирович

Контактна інформація

Kitsak-V@ukr.net, +38 097 855 53 43

Опис дисципліни

Актуальність вивчення дисципліни «Історичне зброєзнавство» зумовлена необхідністю формування у студентів цілісної, логічної, послідовної системи знань про історію зародження, вдосконалення та розвитку різних видів зброї. Минуле людства насичене війнами, а вся його історія в значній мірі є історією воєн. А оскільки кількість воєн не зменшується, то історія озброєнь має не тільки професійний, але й загальнокультурний інтерес.

Основною метою викладання навчальної дисципліни «Історичне зброєзнавство» є формування у студентів цілісної системи уявлень про винайдення зброї, її поступове вдосконалення та класифікацію. Курс призначений для ознайомлення студентів з основними винаходами, пов'язаними із розвитком різних типів зброї, а також визначними пам'ятками озброєнь за останні десять тисяч років.

Структура курсу

Години (лек./сем.)	Тема	Результати навчання	Завдання
Змістовий модуль I.			
Зародження воєн. Озброєння античного світу			
2/2	1. Зародження воєн і зброї (від мезоліту до 600 р. до н.е.)	Ударна зброя. Довбня, булава, спис, Метальна зброя. Спис, праща, бумеранг, чакра, лук. Захисне озброєння: щит, поножі, шолом. Зброя епохи бронзи. Сокира, кинджал, меч. Бронзові наконечники стріл. Шкіряні та бронзові лати. Шоломи із шкіри, ікол, бронзи. Бойові колісниці. Поява легкої кавалерії. Кельти: мечі, поява кольчуги та інших зразків захисного озброєння.	Питання Презентація
2/2	2. Війна стає мистецтвом. Греція та Македонія. (600-400 рр. до н.е.)	Головні військові тенденції. Формування технологічних концепцій використання зброї. Поява військової доктрини і теорії тактики. Мистецтво облоги. Балісти, гастрофети, облогові вежі, штучні повені та	Питання Презентація

		відведення води, підпали, підкопи. Реформа Сервія Туллія та її вплив на розвиток римської зброї. Карфаген. Бойові слони. Балеарські пращники.	
-/2	3. Вік гігантів. Македонія. Еліністичні держави. Рим. Зародження могутності (400-200 рр. до н.е.)	Використання Філіпом II важких металевих засобів у взаємодії з польовими операціями піхоти та кавалерії як прообраз майбутньої артилерії. Катапульта, баліста, онагр. Використання катапульта і баліст в польових умовах. Озброєння македонської піхоти. Педзетери. Гіпасісти як «середня» піхота. Пелтасти як легка піхоти. Македонська сариса. Озброєння македонських гетайрів. Інженерний корпус македонської армії. Мистецтво облоги. Мантелети, стінові гаки (ворони). Архімед і його винаходи. Облогове мистецтво еллінізму. Гастаферт. Палінтон. Використання слонів та боротьба із ними. Римська військова система. Маніпулярний легіон. Озброєння велітів, гастатів, принципів та тріаріїв. Гаста, пілум, skutum, гладій, шкіряний обладунок та кольчуга.	Питання Проблемні завдання
2/2	4. Час великих імперій (200-1 рр. до н.е.)	Перемога легіону над фалангою (при Кіноскефалах і Піндені). Польові укріплення та легкі металеві машини на полі бою. Битва при Каррах як триумф кінного лучника. Облогові операції (мантелети, криті підходи, тарани, стрій «черепаха») Війна на морі (гарпакс). Реформа Марія (105 р. до н.е.). Заміна селянської армії найманою. Реформи Цезаря та Октавіана.	Питання Проблемні завдання
2/2	5. Pax Romana (1-200 рр.) VI. Занепад Риму та зростання ролі кавалерії (200-400 рр.)	Лімес. Адріанів вал. Реформа Веспасіана (рекрутування провінціалів). Превалювання металевих зброї. Відкидання важкого озброєння. Перетворення легіону в дволінійну фалангу. Пљумбатата. Готський фургонний форт. Винахід сідла із стременами. Озброєння вершника-катафрактарія. Захисне озброєння для коня. Збільшення ролі балісти та катапульти в польових битвах.	Питання Проблемні завдання
Змістовий модуль II. Озброєння епохи Середньовіччя			
2/2	6. Раннє середньовіччя (400-600 рр.) Епоха арабських завоювань (600-800 рр.)	Падіння рівня технології виготовлення зброї на заході. Ріст значення кавалерії. Візантія. Кінні лучники, катафрактарії. Піхота як допоміжний рід військ. Озброєння слов'ян. Форсування рік. Бій у таборі. Озброєння арабської кавалерії. Грецький вогонь. Кавалерійський спис.	Питання Тести

		Озброєння імперії франків. Озброєння піхоти. Франциска. Ангон. Озброєння кавалериста, власника бенефіція. Обози з облоговими машинами Карла Великого. Організація візантійської армії часів Іраклія. Озброєння катафрактарія. Важка та легка піхота. Кастраметація. Грецький вогонь.	
-/2	7. Темні століття. Бойова сокира та палиця (800-1000 рр.)	Поширення довгих мечів та сокир. Лук – зброя лише тюрків. Кольчуга, конічний шолом із наносником, каплеподібний щит, оберк (нашийник). Важка кавалерія Західної Європи. Легка кавалерія угрів, печенігів. Дракари вікінгів. Озброєння вікінгів. Озброєння імперії Каролінгів. Озброєння дружинників Київської Русі.	Питання Презентація
2/2	8. Війна знову стає мистецтвом (1000-1200 рр.)	Хрестові походи. Поява арбалета. Піхотна алебарда. Ятаган. Вкорочення кольчуги, поширення капюшона і рукавів. Поява кольчужних штанів. Закриті шоломи з плоским верхом. Поступове зростання ролі піхоти. Три типи кавалерії: стрілки (Візантія, турки), ударна (франки), легка, озброєна шаблями та списами (араби). Русь. Варязька зброя (сокири, панцирі, шоломи, мечі, варязькі стріли). Запозичення із степу (типи стріл, половецький лук).	Питання Презентація
2/2	9. Епоха монголів (1200-1400 рр.)	Кавалерія. Поява панцирів із листового металу. Кіраси, нагрудники. Конструкції для захисту передплічч, плечей, колінних сугавів. Зменшення ролі кольчуги. Кольчужні рукавиці. Зменшення щитів. Шолом із забралом. Захист коня. Піхота. Англійський довгий лук. Значення лука у військовій справі. Типи арбалетів. Перші гармати XIII та XIV ст. (перше польове використання при Крессі). Облогова артилерія на озброєнні європейських держав наприкінці XIV ст. Озброєння та навчання рицаря. Зростання ролі піхоти. Фланмандська піхота. Швейцарська піхота. Англійські лучники. Озброєння та організація монгольської армії.	Питання Презентація
2/2	10. Завершення середніх віків (1400-1500)	Широке використання вогнепальної зброї. Зростання ролі професійної піхоти. Пік розвитку рицарських лат. Поширення бригантин. Форми шоломів (салад, бацинет, арме). Типи щитів. Алебарди. Типи мечів. Латний захист коня. Ручна вогнепальна зброя. Аркебузи. Конструкція аркебуза. Фітільний замок. Поява зігнутого прикладу. Ручні кулеврини.	Питання Презентація

Формування програмних компетентностей

Індекс в матриці ОНП	Програмні компетентності
ЗК3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу і синтезу.
ЗК4	Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.
ЗК6	Здатність до пошуку та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК7	Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
ФК 1.	Усвідомлення взаємозв'язку між фактами, подіями, явищами і процесами в минулому та сучасності.
ФК 2.	Усвідомлення відмінностей в історіографічних поглядах різних періодів та в різних контекстах.
ФК4	Здатність використовувати у професійній діяльності наукові праці та інформаційно-довідкові видання (бібліографічні довідники, путівники до архівних фондів, архівні описи тощо), сучасні інформаційно-пошукові системи.
ФК5	Здатність відшуковувати необхідні для освітньої та наукової діяльності історичні джерела (архівні та опубліковані документи, етнографічні, картографічні матеріали, музейні експонати, археологічні артефакти і т. п.).
ФК9	Здатність працювати з історичними текстами і документами, коментувати, анотувати їх відповідно до певних критеріїв; презентувати і обговорювати результати наукових досліджень.
ФК10	Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією.
ПРН 1	Знати найважливіші факти історичного минулого українського народу і історії людства загалом, а також мати більш глибокі знання про певний історичний період або проблему
ПРН 4	Володіти понятійно-категоріальним апаратом історичної науки, професійно оперувати науковими термінами, прийнятими у фаховому середовищі.
ПРН 7.	Розуміти і виявляти відмінності в історіописанні, поглядах на минуле представників різних епох та у різних контекстах
ПРН 11.	Здійснювати аналіз ситуації з урахуванням історичного контексту та/або історичних передумов.
ПРН 13	Розуміти загальні та специфічні риси історичного розвитку різних регіонів України, Європи та світу, фактори, що зумовлюють різноманіття культур та національних спільнот, ефективно співпрацювати з носіями різних історичних і культурних цінностей.

Літературні джерела

- Алексинский Д. П., Жуков К.А., Бутягин А.М., Коровкин Д.С. Всадники войны. Книга первая. Кавалерия Европы. Санкт-Петербург: Полигон, 2005. 488 с.; ил.
- Балух В.О., Коцур В.П. Історія середніх віків. У двох томах. Том 1. Раннє середньовіччя. Чернівці, 2009. 496 с.
- Балух В.О., Коцур В.П. Історія середніх віків. У двох томах. Том 2. Високе і пізнє середньовіччя. Чернівці, 2010. 616 с.
- Беннет М., Брэдбери Дж. и др. Войны и сражения Средневековья 500 –1500 гг. / Пер. с англ. А. Колина. М.: Эксмо, 2006. 264 с: ил. (История военного искусства).
- Відейко М. Україна: від антив до Русі. К.: Кріон, 2009. 240 с.: іл.
- Все войны мировой истории по Харперской энциклопедии военной истории Р. Э. Дюпюи и Т. Н. Дюпюи. Т.1. 3500 г. до н.э. – 1000 г. С.Петербург: ООО «Издательство «Полигон», 2003. 640 с., ил.
- Все войны мировой истории по Харперской энциклопедии военной истории Р. Э. Дюпюи и Т. Н. Дюпюи. Т.2. 1000 – 1500 гг. С.Петербург: ООО «Издательство «Полигон», 2003. 520 с., ил.
- Энглим С, Джестис Ф.Дж., Райе Р.С, Раш СМ., Серрати Д.Э Войны и сражения Древнего мира / Пер. с англ. М.: Изд-во Эксмо, 2004. — 272 с, илл. (Энциклопедия военной истории).
- Йоргенсен К., Павкович М., Райс Р., Шнайд Ф., Скотт К. Войны и сражения Нового времени. 1500 –

1763. М.: Эксмо, 2016. 264 с.
10. Карман Уильям. История огнестрельного оружия. С древнейших времен до XX века.; М.: Центрполиграф. 2006. 337 с.
 11. Коггинс Джек. Эволюция вооружения Европы. От викингов до Наполеоновских войн / Пер. с англ. В.Д. Кайдалова. М.: ЗАО Центрполиграф, 2009. 254 с.
 12. Окшотт Эварт. Археология оружия. От бронзового века до эпохи Ренессанса. – Москва: Центрполиграф, 2004 – 398 с.
 13. Окшотт Э. Оружие и воинские доспехи Европы. С древних времен до конца Средневековья / Пер. с англ. Л.А. Игоревского. М.: ЗАО Центрполиграф, 2009. 703 с.
 14. Фолкс Чарльз. Средневековые доспехи. Мастера оружейного дела / Пер. с англ. Т.Е. Любовской. М.: ЗАО Центрполиграф, 2006. 207 с.
 15. Medium aevum: Середні віки / За ред. Л.Войтовича. Підручник для історичних спеціальностей ВУЗів. Львів, 2010. 502 с.

Політика оцінювання

- **Політика щодо дедлайнів та перескладання:** Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (75 % від можливої максимальної кількості балів за вид діяльності балів). Перескладання модулів відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
- **Політика щодо академічної доброчесності:** Усі письмові роботи перевіряються на наявність плагіату і допускаються до захисту із коректними текстовими запозиченнями не більше 20 %. Списування під час контрольних робіт та екзаменів заборонені (в т.ч. із використанням мобільних девайсів). Мобільні пристрої дозволяється використовувати лише під час он-лайн тестування та підготовки практичних завдань в процесі заняття.
- **Політика щодо відвідування:** Відвідування занять є обов'язковим компонентом оцінювання, за яке нараховуються бали. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, працевлаштування, міжнародне стажування) навчання може відбуватись в он-лайн формі за погодженням із керівником курсу.

Оцінювання

Остаточна оцінка за курс розраховується наступним чином:

Види оцінювання	% від остаточної оцінки
Модуль 1 (теми 1–5) усне опитування, завдання, есе	40
Модуль 2 (теми 6–10) усне опитування, завдання, есе	40
Підсумкове тестування (теми 1–8) екзамен	20

Шкала оцінювання студентів:

ECTS	Бали	Зміст
A	90–100	відмінно
B	85–89	добре
C	75–84	добре
D	65–74	задовільно
E	60–64	достатньо
FX	35–59	незадовільно з можливістю повторного складання

F	1–34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом
---	------	--

До Силабусу також готуються матеріали навчально-методичного комплексу:

1. Навчальний контент (розширений план лекцій).
2. Тематика та зміст практичних робіт.
3. Завдання для підсумкового контролю (екзаменаційні питання).
4. Електронне навчання в системі MOODLE.